

ANY III - N.º 23 Maig 1981

la farga

BUTLETÍ DEL CASAL DE JUBILATS SALT

EL PLANTER DE SALT

pixoll

ESPIGOLANT

Tres notícies de Salt. Les tres optimistes i simpàtiques. La primera el moment en què el nostre President fa entrega del premi a l'homenatge, el nostre company i fundador Pere Vila.

La segona, que per un dels errors de Punt Diari, ja que no tenim Ajuntament, ells ens donen Diputació Provincial. Què volem més els saltencs? Ara sí que no ens podem queixar.

I la tercera és la d'en Santi Font, de 19 anys, que va volar de Rocacorba fins a Salt. Això sí que és volar alt.

Uns instants del lliurament dels premis a l'homenatjat (Foto Comalat)

Dese aniversari Salt homenatjà en Pere Vila i Massachs al Club Botxes

SALT (De les nostres corresponents Carme Coll i Dolors Martí).-- El Xè aniversari del Club Botxes de Salt aplegà molta gent el passat diumenge al matí. Els act...

"El començament va ser molt difícil. A la gent de Salt li feia vergonya jugar a botxes deien

començar i jugàvem i següent i ja ens far a la m inte- Futbol home- a sec- ja es im- club vin- res ha t :

El canvi no frenarà el procés de reforma

L'Hospital Psiquiàtric de Salt avui pot estrenar nou director

GIRONA (De la nostra Redacció, per Ramon Rovira). -- El nou director de l'Hospital Psiquiàtric de Salt segurament serà estriat avui en el decurs de la reunió de la comissió de personal de la Diputació Provincial de Girona. En principi són tres les opcions que s'han presentat encara que la Corporació no s'ha definit clarament a favor de cap d'elles.

Els problemes que actualment afecten l'Hospital Psiquiàtric saltenc han provocat la dimissió de la seva actual directora, la doctora Hortal i la recerca d'un substitut per part de la Diputació Provincial de Salt. De moment, segons que ha pogut saber PUNT DIARI, s'ha ofert el càrrec al psiquiatra gironí Enric Cat i també al doctor Muñoz, que actualment exerceix a Vitòria. El dr. Cat expli-

L'Hospital Psiquiàtric necessita això és tasca de tot un equip a partir de la gent que actualment

Un membre del club Icarus

Volà amb una ala-delta de Rocacorba fins a Salt

Unes condicions meteorològiques favorables i una gran sang freda per part del pilot, foren dos dels factors que traslladaren Santi Font de Rocacorba a Salt amb un ala-delta.

cas el que si vaig dir al president de la Diputació és que podien comptar amb mi per tal de treballar en l'organització i millora del centre, sigui com a simple col·laborador o membre d'un equip determinat".

Any III - Núm. 23
Maig, 1981

SUMARI

Espigolant.....	2
Editorial.....	3
Vida del Casal.....	5 i 6
Culturalia.....	9
El Planter de Salt 10, 11, 12, 13, 15	
Teva/Meva.....	17
Cagaferro.....	19
Foto-Concurs.....	19
La Vida amb humor.....	19

CONSELL DE REDACCIÓ

Lluís Mateu, Josep Cristòfol,
Quim Pla, Miquel Casellas, Joan
Arnau, Narcís Burch, Josep M.^a
Torràs, Eusebi Cabezas, Martí
Fita, Josep M.ª Quintana, Guillem
Terribas, Joan Boada, Ventura,
Pau i Carme Coll.

COMPAGINACIÓ

Guillem Terribas

PORTADA

Jaume Fixó

COL.LABORADORS

Jaume Bosch i Termes

ADMINISTRACIÓ: M. Casellas

PUBLICITAT: J. Cebrián

DISTRIBUCIÓ

Joan Roig i Pitu Geli.

REDACCIÓ

Passeig Verdaguer, n.º 1
CASAL DE JUBILATS
SALT

IMPRESSIÓ:

TIPOGRAFIA-OFFSET PAGÈS
Telef. 42 01 07 - ANGLÈS

D'aquest número de LA FARGA
se n'han imprès 1.100 exemplars.

Autoritzem la reproducció dels
articles esmentant el nom de LA
FARGA.

Diposit Legal: GI 356-1979

editorial

EL PLANTER DE SALT

A la història del poble de Salt hi ha un element material que ha resultat molt important en el desenvolupament de la població. Ens referim concretament a la petita plana que s'estén per tot el terme municipal de Salt i que també agafa una part de Bescanó, Vilablareix i fins a Santa Eugènia, per quedar molt ben delimitada a l'arribar fins el riu Ter pel costat de Sant Gregori.

La seva privilegiada situació física al costat de Girona, el ser planer com el palmell de la mà ha fet que, juntament amb altres factors, el pla de Salt hagi estat un element molt important en l'extraordinari creixement de la localitat. Els historiadors assenyalen tres llargues èpoques ben marcades referents a l'existència del nostre poble. La primera com el Salt pagès, que durà fins la meitat del segle XIX, una segona corresponent al Salt industrial i finalment un Salt mixte amb preferència del sector serveis que pot dir-se començà pels anys 60.

En la seva primera fase, l'agrícola, Salt fou una zona poc poblada, rural i dedicada fonamentalment a les activitats pròpies del sector primari; el Pla de Salt ja en el segle XI era travessat per un curs artificial d'aigua, la sèquia Monar i que per la seva esquerra, aigües avall, regava tota la superfície que estava compresa fins el riu Ter. Per la seva dreta també regava una part, però la més gran quedava sense aigua, fent-s'hi cereals i cultius propis de terres de sequer. Va ésser al final de la dècada dels 50 quan les terres situades a la dreta de la Monar reberen aigua per canals artificials i que, curiosament, es pot dir que ja arribaven tard degut al inici de l'edificació massiva que poc a poc començà a menjar-se aquests terrenys.

De l'element humà que ha conreat les terres saltenques podem dir que en el transcurs del temps han anat experimentant una evolució que va des de l'agricultura inicialment extensiva fins a la de cultius intensius i que es poden concretar en l'especialització de productes hortícoles.

Antigament l'agricultor, el pagès o el llaurador, com vulguem dir-li, era aquell professional de la terra que feia les coses guiat pel costum: el meu pare va ensenyar-m'ho d'aquesta manera, el meu avi ja ho feia així, etc. Més endavant l'agricultor saltenc va combinar el cultiu que ja hem anomenat extensiu amb una petita part de producció hortícola. Fins i tot ara fa uns trenta anys una gran quantitat d'agricultors del nostre pla compartien ja el treball de la terra amb el jornal d'una indústria local. A conseqüència d'aquest fet es va arribar a temer per la desaparició de la professió de l'hortolà. Afortunadament no ha estat així, si bé, tal com acabem d'esmentar, va anar amb molta regressió. Des de fa un temps es comprova un refluoriment que comporta el manteniment de bona part de les nissagues d'hortolans que han fet escola. Un refluoriment que, a més d'aportar braços joves i valents, es complementa amb l'adquiriment d'importants coneixements tècnics i pràctics que fa que l'actual hortolà de Salt sigui un autèntic especialista en la seva matèria. En aquest número dedicat al planter de Salt volem fer-hi constar el nostre desig que "l'hortolà i l'horta de Salt" no desaparegui mai; molt al contrari, que segueixin essent els capdavanters com professionals-especialistes el uns i com element productiu de qualitat i quantitat l'altra.

Vida del CASAL

NOTÍCIES DE LA CAMPANYA "ANEM PELS 1.000"

La Campanya "ANEM PELS 1.000" marxa molt bé; recordem que cada Soci que porti un altre Soci se l'obsequiarà amb un clauer del Casal. Ja passem dels 900 socis, ànims!!

Encara falta retirar alguns carnets del 1981. Es prega als Socis que no el tinguin que passin per Secretaria de 4 a 7 de la tarda a recollir-lo. Si no podeu passar, feu arribar una autorització per a carregar-lo al compte corrent o llibreta del Banc o Caixa que us vagi més bé.

NOTES DE SECRETARIA.

Amb la Farga anterior us vàrem fer arribar la llista de Socis del Casal i tenim intenció d'anar publicant les noves altes; a continuació relacionem les altes que s'han anat produint; a partir del Soci 887 són ja fruit de la Campanya "Anem Pels 1.000"; ja ens en falten pocs.

RELACIÓ DE LES ALTES DE SOCIS

- 887 JOAN VILA FERRER
- 888 EMILIO BREA MORATA
- 889 EULALIA GARCIA DE HOYOS
- 890 JOAN PUJOLAR COSTA
- 891 MATILDE GONZALEZ FERNANDEZ
- 892 JOSEFINA FERNANDEZ GONZALEZ
- 893 ANTONIO ESPINAR TRUJILLO
- 894 FERNANDA SIERRA ORTIZ
- 895 LLUIS PERICH GUICH
- 896 MERCE VIDAL CASELLAS
- 897 LLORENC BLANQUERA ENSESA
- 898 ANA GIRONELLA MILLA
- 899 TERESA CALPE VALERO
- 900 RAFAELA MONTAÑA MONTAL
- 901 FRANCISCA OLIVERAS FRANCH
- 902 ASUNCION LLOP MARTIN
- 903 MANEL VIDAL VIÑOLAS
- 904 MARIA MATO PUERTO
- 905 ANA GIRONELLA MILLA
- 906 JOAQUIM HEREU BAUS
- 907 PALMIRA OLIVERAS
- 908 JOSEP M.ª MORE FRIGOLA
- 909 ANGEL MASFERRER POL
- 910 EMILIA SUÑE PUIG
- 911 PILAR PARADEDA CORNELLA

EXCURSIONS PER AL MES DE MAIG

Dia 12 **EL FAR, LA SALUT I RUPIT**

Sortida a les 8 del matí.

Preu:

Socis 1.000 Ptes.

No Socis 1.100 Ptes.

Dies 23 i 24 **ANDORRA**

Preu:

Soci 3.100 Ptes.

No Socis 3.400 Ptes.

Sortida el dissabte al matí i arribada el diumenge al vespre.

Inscripcions a partir del 1 de maig fins al 20 de Maig.

EXCURSIÓ A OLESA I MONTSERRAT

Amb molt d'èxit es va realitzar l'excursió a Montserrat el passat dia 26 d'Abril; 3 autocars amb més de 180 persones, a les 7 del matí enfilàrem l'Autopista cap a Olesa on vàrem assistir a la famosa Passió, que per cert va meravellar-nos; a la tarda i després d'un bon dinar, pujàrem fins a Montserrat on es celebrava el Centenari, de la proclamació de la Moreneta com a patrona de Catalunya, tinguérem la sort de poder escoltar l'escolania cantant la Salve.

A les 10 del vespre ja tornàvem a casa i amb ganes de tornar-hi un altre dia; des d'aquestes ratlles volem encoratjar a la Junta del Casal a repetir excursions econòmiques i culturalment molt interessants.

Petanca

CONCURS PER FÈMINES DE SANT JORDI

Es va celebrar el dia 20 d'Abril a les pistes del nostre Club. Hi participaren deu triletes entre Figueres, Sàbat, Montilivi, Bon Pastor i Salt. A la final es van enfrontar Lozano del C.N. Figueres i Carrillo del C.P. Salt, guanyant la primera per 15-9. El tercer i quart lloc fou per Zafrà de Montilivi i Paula Font de Salt.

Carrillo, Torre i Peruga que disputaren la final de Fèmines als Campionats Provincials.

Vida del CASAL

Jugadors del C.P. Salt que disputaren la final a 1.ª Categoria als Campionats Provincials junt amb Macias i Llovet.

Patrocinà el Concurs Jordi Renart que no va poder assistir-hi degut a la mort de la seva mare, per la que es va guardar un minut de silenci al començar el Concurs.

Totes les participants foren obsequiades amb una rosa vermella, festeig i símbol de la diada.

CONCURS SOCIAL DE DUPLETES

El primer de Maig, festa del treball, el Club Petanca Salt va organitzar un Concurs Social de Dupletes. Un total de vint-i-tres dupletes de Sèniors, cinc de Fèmines i cinc de Infantils van lluitar tot el dia per arribar a disputar les finals.

A les diferents categories la classificació quedà així:

SENIORS

1. — Àngel Fernández i Josep M.ª Torras.
2. — Josep Boó i Nico.
3. — Ferran Oliveira i Josep Torras.
4. — Silveri Oliveira i Manel Ros.

FÈMINES

1. — Cati Cortada i Pierrette Torre.
2. — Antònia Espinosa i Montse Espinosa.
3. — Dolors Gamundi i Araceli Calvo.

INFANTILS

1. — Manel Torres i Antoni Espinar.
2. — David i Carles Ros.
3. — M.ª Àngels Torras i Judit Anglada.
4. — Mónica Cabezas i Jordi Llovet.
5. — Josep Jou i Ricard Gamundi.

Van cedir els premis HABASIT, TRANSPORTS FERRER I C.P. SALT.

Calvo, Gamundi i Serra, guanyadors del Campionat Provincial.

FOTOGRAFIES CEDIDES PER "FOTO EL CISNE"

PROXIMES EXCURSIONS

31 de maig

Rupit, Tavertet, Sant Romà de Sau, Sant Joan de Fabregues. - L'itinerari pel que transcórrer aquesta excursió és un dels més atractius i espectaculars que es poden realitzar per la comarca Guillerics/Collsabra, especialment en aquesta època de l'any. Repetim la recomanació que ja feiem a l'anterior número de LA FARGA: Veniu-hi!

21 de juny

PUIGMAL. - El cim del Puigmal amb els seus 2.913 metres, representa l'altitud màxima de les comarques gironines. Punt culminant de l'alt circ de muntanyes que rodegen i configuren la Vall de Núria, des del seu cim es domina un grandios panorama sobre la Cerdanya amb les muntanyes del Carlit, Puigperic, Fontnegre i Puigpedrós, així com sobre la pròpia Vall de Núria. Panorama que, en dies clars, pot abastar Catalunya entera i els confins pirinencs de la Pica d'Estats i la Maladeta.

Muntanya

6, 7 i 8 de juny

CAMPAMENT DE PRIMAVERA A LA VALL DEL BAC

* Acampada de repós en un dels nostres més plàcids paratges muntanyencs.

* Facilitat d'arribar en cotxe fins el mateix lloc d'acampada, per la nova pista de Sant Pau de Segúries. (En bon estat).

* L'Hostal de la Vall del Bac obrirà expressament per als excursionistes del C.E.S. Podeu encarregar pensió completa o parcial. Cal inscriure's amb la màxima anticipació.

* Excursions per a tots els gustos: Ascensions als cims del Montmajor, el Talló, el Puig d'Ou....

Curtes passejades a l'estret del Bosc del Quer, a Llongarriu...

Visita als monuments romànics de la Vall: Sant Feliu del Bac, Sant Miquel de la Torre, Sant Andreu de Porreres, Sta. Magdalena del Coll....

Informeu-vos i veniu: Ens ho passarem bé!
Inscriuiu-vos aviat!

CINEMA AL PATRONAT

A Salt hi tenim des de molt temps un local que ha tingut els seus anys bons, no tan bons i fins i tot moments de total deixadesa. Aquest local és el Patronat Parroquial, més conegut per Can Panxut o solament Patronat de Salt.

Des de fa uns anys, aconpleix un servei de local per fer-hi xerrades, conferències i altres coses, ja que a Salt hi manquen locals per a trobar-nos-hi. Fins i tot en els últims anys el Teatre hi ha tornat a ser-hi: (Els Pastorets, les obres del Tallaret i altres de fora..)

Però durant una època el Patronat també era cinema. Un cinema potser massa "purià" a on s'hi feien pel·lícules per els nois/noies, però amb un criteri molt religiós, que era cosa normal en aquella època.

Ara, dintre de les millores que s'hi estan fent (bar, acondicionament de local, del teatre...), també s'hi farà cinema. Un cinema sense pretensions ni evocacions de l'altre època. Senzillament cinema per a joves. Ja que ara, després de molt temps s'ha comprovat, que el cinema a part de distreure és també educació i cultura.

Els responsables de dur a terme aquesta tasca no pretenen descobrir el cinema, ni ensenyar a ningú, senzillament el que pretenen és que els joves que els diumenges el matí no saben on anar, vinguin al Patronat i aprenguin a estimar el Cinema. Hi ha un slogan molt bonic que diu "qui estima la vida, va al cinema".

Per això s'ha fet una tria de pel·lícules d'ara, d'abans i de sempre. Cinema per a joves però que també pot ésser per a tothom.

La programació d'aquest mes de maig és la següent: EL AUTOBÚS ATÓMICO, UN INVENT DIABÒLIC (parlada en català), EL HOTEL DE LOS LIOS (dels germans Marx), EL TRIUNFO DE TARZAN, RIO GRANDE (d'en John Ford i amb en John Wayne).

Adelantant la del mes de Juny podem dir que es farà; UN FRAGMENT DE "LA CIUTAT CREMADA", conjuntament amb el MAQUINISTA DE LA GENERAL (d'en Buster Keaton), EL LADRÓN DE BAGDAD, TOMA EL DINERO Y CORRE (d'en Woody Allen).

metratges, sempre s'hi farà un curt, de Walt Disney d'en Charlot o de l'Harold Loyd.

I per últim només dir que per ajudar a les despeses, es farà pagar 50 ptes. amb dret a consumició.

BASSES PER EL PRIMER PERNI DE NARRACIO CURTA "JUST MANUEL CASERO" CONVOCAT PER LA LLIBRERIA 22 DE GIRONA

PRIMER.—

LA LLIBRERIA 22, tot seguint un camí d'acció cultural, convoca el "1.er PREMI DE NARRACIO CURTA" JUST MANUEL CASERO", com homenatge a la seva vinculació a Girona i a la seva cultura.

SEGON.—

Les obres presentades hauran d'ésser inèdites en català, sense que hagin estat premiades en altres concursos.

TERCER.—

Els originals es presentaran per triplicat, mecanografiats a doble espai i a una sola cara. L'extensió màxima serà de 50 hollandeses.

QUART.—

Les obres s'han de presentar a la LLIBRERIA 22 (Carrer Hortes, 22 de Girona) abans del dia 1 d'Octubre, tot fent constar el nom i l'adreça de l'autor, o en el seu cas el pseudònim.

CINQUÈ.—

Els premis seran: Un primer premi de 75.000

ptes. i un segon de 25.000 ptes. Les dues obres premiades, així com una tercera, podran ésser publicades per la Llibreria. La Llibreria 22 es reserva la possibilitat d'editar o no les altres obres que pugui suggerir el jurat.

SETÈ.

El Jurat està format per les següents persones:

RAFAEL NADAL, MIQUEL BERGA, SEBASTIÀ SALELLES, ANTONI PUIGVERT, ALBERT ROSSICH, JOSEP M. NOLLA i JOAN MIRÓ, que actuarà alhora de secretari

VITÈ.—

El premi serà adjudicat dins del mes d'Octubre de l'any de la convocatòria.

NOVÈ.—

Es originals no premiats es podran retirar a la mateixa llibreria, en un termini d'un mes de l'adjudicació del premi.

DESÈ.—

Es concursants es comprometen a acceptar íntegrament les bases de la convocatòria.

LA INDEPENDÈNCIA EN MARXA

El catorze de març Salt sortia al carrer per commemorar el 7.é aniversari de l'anexió. Es va fer d'una manera diferent, sense crits ni crítica. Només es commemorava una diada que molts de nosaltres no oblidarem mai. En set anys d'anexió no s'havia fet mai. Es va fer amb un to d'alegria, ja que es pot veure que la il·lusió de tornar a ésser lliures i independents és molt esperançadora. Així ho va creure la comissió per la independència, que va ser la que va organitzar l'acte. Del que es tractava era que hi hagués una forta participació de mainada del poble i per això es va contractar el grup Tripijoc per amenitzar la festa. No obstant la manca de gent adulta es va fer notar. Tots sabem que en general ens costa sortir de casa i passejar pels carrers de Salt com si anéssim en una processó, però no hem d'oblidar que si volem recuperar la nostra personalitat, ens cal recolzar tots aquells actes que es preparen amb unitat total. Si hem aconseguit el que fins ara ja tenim és gràcies a la pressió que entre tots anem fent, i cal tenir en compte que la independència no la tenim encara, i ara més que mai hem de donar el nostre suport a tot allò que pot ser beneficiós per a Salt.

Tots vosaltres sabeu que uns membres de la comissió per la independència de Salt, varen anar a veure el President del Parlament el molt Honorable Heribert Barrera, que els va concedir una audiència el propi mes d'abril. La visita va ésser molt favorable i profitosa. Una de les primeres coses que ens va dir va ser que el problema de Salt era molt clar per part de tots, encara que el directament no podia tornar-la, però sí que està disposat a ajudar-nos en el que estigui en les seves mans. Una de les coses que li va agradar més fou el que la comissió ha sabut anar per camins legals i això era important en aquests moments tan difícils que el país atravesava. Els temes allà tractats varen ser molts i diversos, però ara aquí se'ns faria molt llarg parlar-ne. Algun d'ells són: serveis mancomunats, la llei del territori que més endavant pot aprovar el Parlament, avantatges que té Salt, com la unitat dels partits polítics, la aproximació amb Girona, el gran nombre d'habitants, i demés.

En un altre ordre de coses haig de dir que finalment ja s'ha arribat a un acord per formar la comissió de seguiment del procés de segregació, que la formaran per una banda l'Ajuntament de Girona, i per l'altra la Comissió per la Independència i el Consell Municipal. Els homes que s'han escollit per part de Salt són en Manuel Lladó, per la Comissió i en Quim Tries per el Consell, i que puntualment donaran informació als seus respectius grups de com es troba la situació en cada moment. Així podrem seguir d'una manera directa i fidedigna el que passa amb la nostra independència, a la vegada que intentaran pressionar, en primer lloc el consistori gironí perquè aquest procés no s'adormi en cap calaix.

De totes maneres el que queda molt clar és que són els polítics de l'Ajuntament els que varen dir sí a la independència de Salt i són ells els que han de treure ara les castanyes del foc, i nosaltres només ens resta de fer-los-hi memòria i que les seves promeses i acords no els posin al bagul dels records.

NARCIS BURCH i PUIGDEMONT

EL PO

~~~~~

aprofitant que a l'hivern nò hi ha tanta feina al camp sembren només els planters de temporada.

El primers es dediquen plenament a l'horta, i porten també a mercat les verdures que ells mateixos conreen fent el cicle complet, des de la sembra a l'erol, fins a la venda moltes vegades directa al consumidor. A qests s'han especialitzat en aquest cultiu, si bé tenen també bestiar que els proveeix dels fems indispensables per escampar a l'horta, i preparar així la terra per a una bona collita.

Els planteraires de temporada fan seguir el conreu de sequer i l'horta, s'han especialitzat sobretot en la sembra del planter de la ceba de servir, i el de remolatxa, que venen en els mercats de muntanya de la Garrotxa i el Ripollès, on el clima fred no els permet la sembra directa d'aquesta llavor al camp, com fan els pagesos de la nostra Comarca.

LA CEBA DE SALT

La llavor per a la sembra del planter, en el cas concret de la ceba de servir, és fruit d'una acurada selecció i conreu per aconseguir un esplet de bona mena, com la majoria del que es cull a Salt.

Gràcies a la dedicació de bons professionals del nostre Poble, tenim ja la fama que a Salt es cull el primer planter de ceba de servir. Les nostres hortes, no tenen, però, el clima apropiat per espletar la grana de les cebes, que després es sembra en els erols per fer el planter, i això obliga a produir les llavors en indrets més secs de la nostra Comarca o bé altres com la Selva i l'Alt Empordà. Així tenim tot un itinerari comarcal, en el llarg procés del conreu d'aquesta varietat d'hortalissa. La ceba grana a La Selva, es sembra als Gironès (Salt), i un cop fet el planter s'escampa per la geografia desconeguda dels horts i feixes que van des del Pirineu fins al Mar.

BREU HISTÒRIA

La facilitat de regatge i les terres toves de la ribera van ser els factors decisius que sens dubte mogueren als primers hortolans a sembrar els planters per llur consum i, més endavant, a vendre'l als mercats més pròxims.

Els mercats de les nostres Comarques fa més d'un segle que coneixen el Poble de Salt, com el seu proveïdor dels planters d'hortalisses.

Cada setmana els podeu trobar en el mateix lloc del rest, amb els coves curulls de manats dels planters de la temporada. Són els embaixadors del Poble, de Les Tribanes, les Guixères i els Comuns, de molts d'ells ja els seus avis hi anaven, primer amb els matxos de bast i anys més tard amb el carro i el cavall. Sense pressa sortien del Poble a primeres hores del matí per ser a bona hora a Santa Coloma de Farners, o a Banyoles, i fins i tot a Olot on, per arribar-hi, calia sortir de Salt el dia abans a la tarda i viatjar tota la nit. El carro i el cavall fa temps que han deixat pas a les camionetes, abans però calgué utilitzar el tren d'Olot i també els cotxes de línia.

"Les taules del planter formen un mosaic de fertilitat".

EL REC MONAR

Tenim notícies que ja en el segle XI existia el Rec Monar. Construit per regar les hortes i també per moure les moles d'algun molí fariner. Vuit-cents anys després el Rec complia alhora la doble funció agrícola-industrial. Sense perjudici dels regadius, les fàbriques aprofitaven els salts d'aigua per fer energia elèctrica.

L'any 1928 va entrar en funcionament la Central Elèctrica del Molí i els canvis que es feren per l'aprofitament del salt varen obligar a posar un bagant per a regular el doll que rega Les Guixeres. En oposar-se l'empresa propietària de la Central al fet que els hortolans entressin a regular el cabal d'aigua varen començar una sèrie de tibantors que arribaren al seu punt màxim un Dilluns de Pasqua. Aquesta diada de cada any es trobaven tots els hortolans per netejar les regueres. Varen presentar-se al Molí amb els tràmeccs i les forques, disposats a recuperar per la força si hagués calgut, el dret al control del pas d'aigua que regava les seves feixes. Però no arribà la sang al Rec, i l'empresa, de bon grat o per força, va haver de cedir el pas al bagant que els pagesos reclamaven.

EL PLANTER, AVUI

Avui podem considerar el nostre Poble com el primer productor de planters de les nostres Comarques, tant per la quantitat de planteraires en la cobertura dels mercats setmanals, com en nombre de plantes collides en totes les seves varietats.

Entre els planteraires cal distingir els que setmanalment porten a mercat els planters del temps, i els que

Planter de SALT.

PER JAUME BOSCH i TERMES.

GEOGRAFIA DELS CONREUS

Els Comuns i les Hortes, per la seva proximitat al Poble, són els indrets de més concentració de les feixes de planters, en canvi, a les Tribanes i Guixeres, les hortalisses ocupen la majoria dels terrenys.

Les Deveses, per la facilitat amb què quedaven inundades quan el Ter desbordava abans de construir els pantans de Sau i Susqueda, la majoria són arbredes de plàtan o arbre-poll.

La Devesa del Marquès era encara un bosc natural fa escassament cinquanta anys. Els vells del Poble que ho recorden ens parlen que hi havia una vegetació exuberant, amb exemplars de roures i alzines que avui serien un orgull per nosaltres. El Campaner, bon coneixedor d'aquells indrets, em diu que els arbres i bardisses tapaven en molts llocs la claror del dia, i que la gent que hi anava a caçar bolets sovint s'embarbossava i no trobava el camí de tornada. Pels anys trenta i per motius polítics, el propietari va fer tallar arran i arreu tot el bosc. Llenyataires i

carboners, fins llavors estranys en aquells paratges, varen convertir aquell bosc centenari en socs i piles de carboneres.

FUTUR DEL PLANTER DE SALT

D'ençà que els primers planteraires varen portar els seus manats de planter als mercats, ha passat molta aigua al Rec. L'especialització ha fet que el pagès de sequer no planti hortalisses moltes vegades ni per al seu consum. En canvi són bons clients de planter els hortolans que es dediquen al conreu i venda de verdures, com també els manerons que planten només per a llur consum, o com a màxim per vendre el sobrant, amb el cistell al cancell, quan l'anyada és bona.

Tot plegat fa preveure que els planters continuaran tenint bon mercat, més si tenim en compte la creixent afecció a conrear un tros d'hortet, ni que siguin quatre regues, pel goig de collir-ne els fruits, i també per ajudar l'economia casolana.

Tenim bons planters i mercats oberts des de fa cent anys, planteraires i hortolans que cultiven amb il·lusió les feixes que varen arrencar els seus besavis. Si sabem conservar Els Comuns, Les Guixeres, les Tribanes, les Deveses, les Hortes del Marquès i del Molí, el planter de Salt tindrà futur.

Amb cada manat de planter hi vénen també un grapat de la terra esponjosa de les nostres hortet. Però no cal patir-hi; no quedarem sense terra de conreu, per aquest motiu almenys. Des de sota La Pilastra fins més enllà de Can Petrac del Veïnat i del Rec Monar fins els marges del Ter, els conreus d'hortalisses, les taules de planter, i les arbredes formen un mosaic de fertilitat, un monument a la natura que hem de conservar i millorar. El Rec ha de ser la muralla que barri el pas a tota mena de construcció que no sigui la barraca de l'horta; i si no ho aconseguim, això sí que ens deixarà sense terra de conreu.

HOMENATGE

A l'escut del nostre Poble hi ha una espiga de blat que, des de la nostra infantesa, hem vist com dau-rava al Pla de Salt. També en el dibuix que En Lluís Mateu ha fet per a la Campanya per la Independència hi ha dibuixada una garba de blat. És el reconeixement a les nostres arrels com a Poble.

Avui al costat del blat cal posar-hi un manat de planter de les hortet. Símbol ben nostre, d'un Poble amb passat, present i futur ple d'esperança. Perquè si tenim bon planter, tindrem millor collita.

Amb el meu agraïment als planteraires de Salt. Sense ells, i sobretot sense la seva col·laboració, no hauria estat possible aquest article.

DEVESES DEL MARQUES

TRIBANES

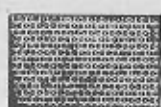
HORTES DEL MARQUES

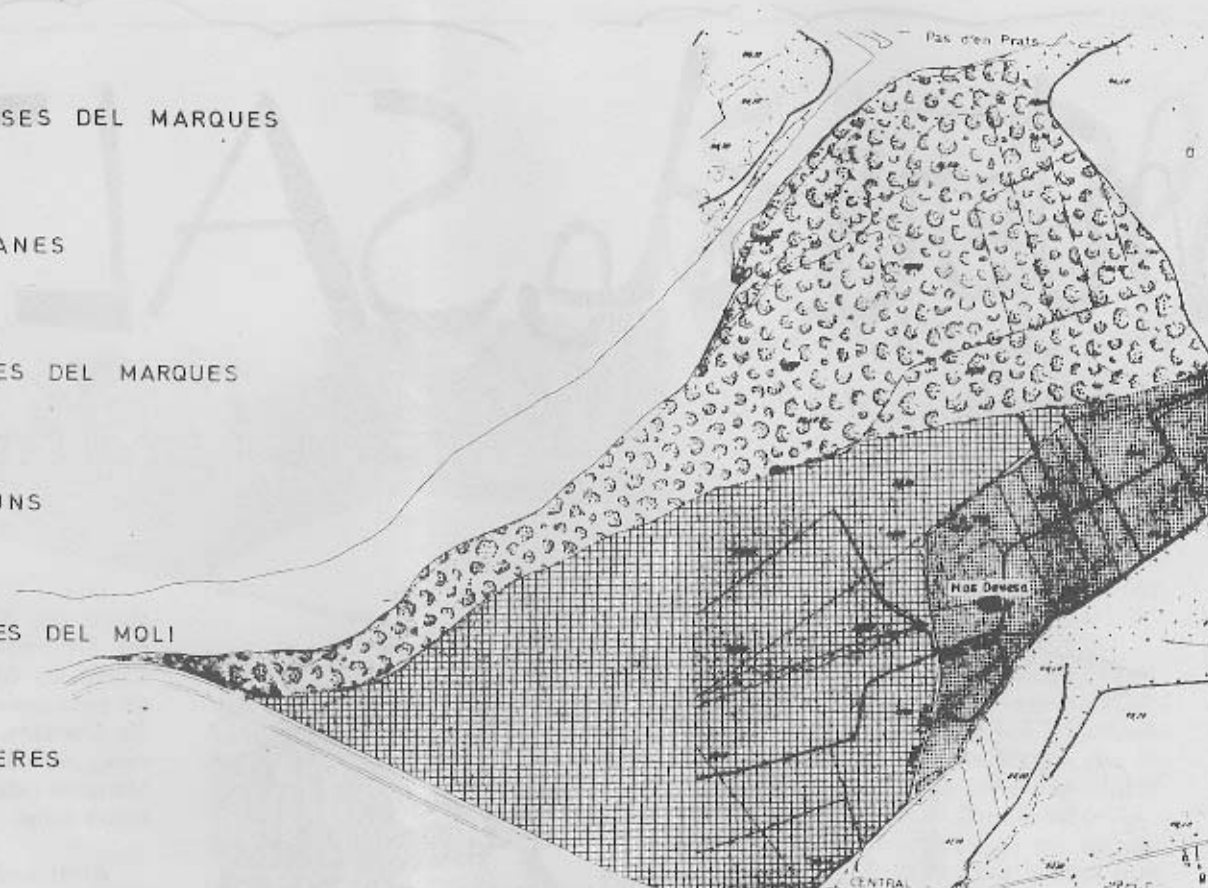
COMUNS

HORTES DEL MOLÍ

GUIXERES

MERCATS ON TROBAREU PLANTER DE SALT.

DIA	POBLACIO	COMARCA	PLANTEARAIRES HABITUALS	PLANTERAIRES DE TEMP.
Dilluns	Olot	Garrotxa	Can Ferragut Cal Cigarro (Angel) Can Peret de la Baixada Can Zori Can Maduixa	Cal Carreter Pelut Can Mau (Esteve) Cal Lleter del Veïnat
Dilluns	Sta. Coloma de Farners	La Selva	Ca l'Hereu Maret Cal Cigarro (Peret) Can Buric Can Mau (Esteve) Can Mau (Josep)	
Dimarts	Caldes de Malavella		Can Caseta	
Dimecres	Cassà de La Selva	Gironès		Cal Carreter Pelut
Dimecres	Sant Celoni		Can Ferragut	
Dimecres	Amer	La Selva	Cal Cigarro (Angel)	
Dimecres	Banyoles	Gironès		Can Peret de la Baixada Cal Carreter Pelut
Dijous	Llagostera			Cal Carreter Pelut Can Volta, Can Barrera
Dissabte	Girona	Gironès	Can Zori Can Peret de la Baixada Can Caseta L'Hereu Maret Can Ferragut Can Canals del Veïnat	Can Volta
Dissabte	Vic	Osona		Cal Carreter Pelut
Diumenge	Campredó	Ripollès		Cal Carreter Pelut
Diumenge	Anglès	La Selva		Cal Carreter Pelut Can Maduixa Can Barrera - Can Volta
Diumenge	Tordera		Cal Cigarro (Angel)	
Diumenge	Sant Hilari Sacalm		Can Volta	

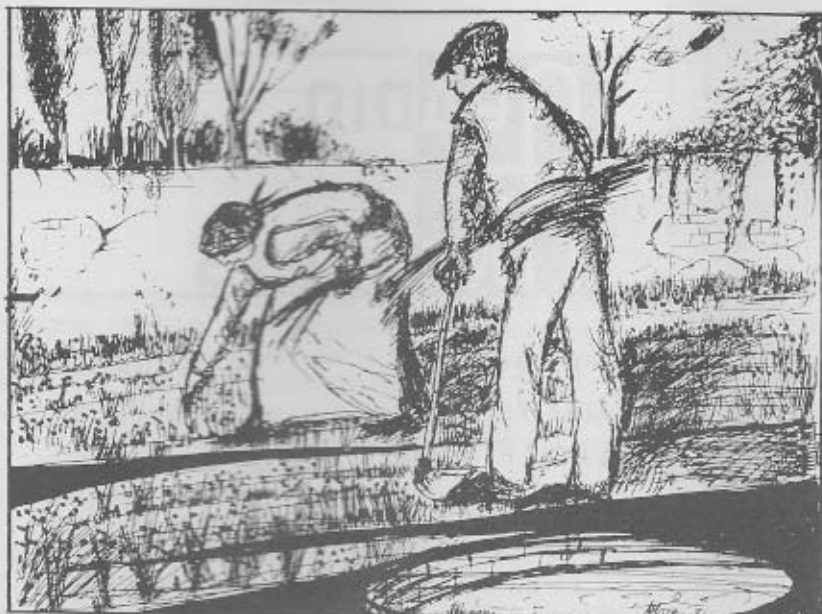

ESPÈCIES I VARIETATS DE PLANTER QUE ES CULLEN A SALT.

ESPÈCIE	VARIETATS	ESPÈCIE	VARIETATS
CEBA	valenciana vigatana blanca de servir	BRÒQUIL	blanc verd
ENCIAM	llarg trocadero escaroler tres ulls meravella	ALL PORRO	
COL	bacalam cor de bou de pasqua alhomes set setmanes Sant Llorenç de Milà de Brusel·les	CIRERETA	
		ÀPI	
		XICOIRA	
TOMAQUERA	de poma de pera de la plena de penjar	REMOLATXA	
ESCAROLA	d'hivern rissada d'hivern rissada d'estiu plena d'estiu.		
PEBROT	llarg mortut		
BITXO	grog verd		
ALBERGÍNIA	blanca negra		
BLEDA	grogues verdes		

"Si sabem conservar Els Comuns, Les Guixeres, Les Tribanes, Les Deveses, Les Hortes del Marqués i del Molí, el planter de Salt tindrà futur".

VOCABULARI DE LES HORTES

"Avui podem considerar el nostre poble com el primer productor de planters de les nostres comarques".

- BAGANT** Porta per deturar l'aigua d'un rec.
- COMUNS** (Els) Hortes de Salt veure situació en el plànol.
- CONREU** Cura i conservació d'alguna cosa (conreu de l'horta).
- CRESTALL** Carena de terra que fa el planteraire per separar les taules de planter.
- EROL** Tros de terra on sembren grana de llegums o d'hortalisses.
- ESPLET** Collita, Abundor.
- FEIXA** Tros d'una peça de terra entre dos camins que l'hortolà reparteix en taules, per fer-hi el planter.
- GUIXERES** (Les.) Hortes de Salt (El Veinat) veure situació en el plànol.
- LLAVOR** Gra de planta, que la reproduïx, en condicions adequades.
- MANERÓ** Persona que cultiva un hortet on planta només per al seu consum.
- TAULA** Tros d'una feixa de terra entre dos crestalls preparada per a fer-hi planter.
- TRIBANES** (Les.) Hortes de Salt (veure plànol).
- ULLS. —** (Ulls d'En Barrera, Ulls d'En Botifarra, etc). Forats per on es pren l'aigua del rec principal, per a regar les hortes.
- VESSADOR** Lloc per on una bassa o un rec escup l'aigua quan és plena.
- RABEIG. —** Zona del llit d'un riu on hi ha poca profunditat, i que és el lloc a propòsit per a (rabejar) remullar quelcom.
- GORGA. —** Clot profund en el llit d'una corrent d'aigua on aquesta s'estanca o alenteix el seu curs.
- SAÓ. —** Grau d'humitat d'una terra, abundant, o suficient perquè produeixi fruit, especialment després d'una ploguda.
- BRAMADOR. —** Forat per on surt un corrent impetuós d'aigua, com el bram o cabal que ha mogut les moles del molí.
- PLANTER. —** Conjunt de plantes sembrades en un mateix terreny i destinades a ésser trasplantades.
- DEVESA. —** Extensió de terra coberta de vegetació natural (inclosos generalment arbres).
- PEÇA. —** Tros de conreu delimitat, normalment per corriols o regueres.
- FEIXA. —** Tros de terra de conreu. Antiga mesura agrària de valor imprecís.

"Cada setmana els podeu trobar en el mateix lloc del rest".

EN PETRAC

La FARGA vol dedicar aquest número a tots els pagesos i hortolans del nostre poble que, amb tant d'encert, fan possible que el nom de Salt sigui famós en els pobles més grans de les nostres comarques, com "el poble del planter", cosa que molts de nosaltres i alguns dels nostres lectors desconeixen. Però el treball de recerca del company Jaume Bosch, ens ha fet obrir els ulls. És per això que nosaltres també hem volgut col·laborar i dedicar aquesta plana a tots els qui d'una manera o altra fan possible que la poca terra de conreu que ens queda a Salt, ens doni les millors llavors, a la vegada que la dona arreu de les comarques gironines.

Per això hem anat a veure un pagès de seixanta-vuit anys, jubilat, i que ara fa de maneró per matar l'estona; la xerrada ha estat oberta i sincera, ell és un bon coneixedor del seu ofici, i nosaltres intentarem que ens expliqués algunes coses d'aquesta feina que per a la majoria és menyspreada. Ell és en Manuel Planas i Andreu, EN PETRAC del Veïnat de Salt.

— Sempre heu viscut a aquesta casa?

— Sí, jo hi vaig néixer i el meu pare també, i també us haig de dir que m'hi trobo molt a gust.

— Tota la vostra vida de treball heu estat fent de pagesos?

— Sí, des de molt petit, que anava a ajudar el meu pare, he anat fent-ho fins ara que em vaig jubilar i encara remeno alguna cosa.

— Anàveu vós també, com altres pagesos i hortolans als mercats de fora la comarca?

— I tant que hi anava, fins i tot amb el meu avi i amb el pare. Recordo que els dilluns anàvem a Olot, els dimecres a Banyoles, els divendres a la Bisbal i també a Girona i, amb l'avi, també havíem anat a Calonge.

— Com hi anàveu, amb quin mitjà de transport?

— Amb el cavall i el carro; i si era lluny ja marxàvem el vespre, per ser de bon matí allà per vendre.

— Perquè els hortolans i pagesos, quan parreu de planter, sempre parreu de milers?

— Bé, sí, en part tens raó, el planter de ceba sí, encara que els manats eren de cinc-cents, l'altre tipus de planter sol anar en manats de cent.

— Recordeu a quin preu, quan anàveu amb el pare, venieu la ceba?

— Jo la he vist a tots preus, al principi anava a pesseta el miler, més tard a deu rals,

i més cap aquí ja a "duro". I a vegades, l'haviem de vendre a un preu tan baix que era millor llençar-la.

— Expliqueu-nos com era el rec de la vostra infància?

— El rec que jo recordo de petit, no era el mateix que ara es veu; el rec del molí cap aquí feia moltes tortes, i era més estret, i servia per a regar les terres, el mateix com serveix ara, i si no em falla la memòria, no tenia les parets de pedra.

— És veritat que tots els dilluns de pasqua tots els hortolans i pagesos es reuneixen per netejar-lo encara?

— Sí, és cert, tots els que se'n beneficien i menen terra i per regar es serveixen del rec tots els dilluns de pasqua es reuneixen i el netegen i fins que no acaben no pleguen. Ara que a mi no m'ha tocat mai de fer-ho ja que no he menat terra per aquesta banda.

— A on la manàveu la terra vós? Aquí a Les Guixeres?

— Aquí a Les Guixeres en tenia un parell de vessanes a prop del Torin, Les Sorreses, que en diem; la major part la menava a sequer a prop del sanatori; allà en tenia catorze vessanes.

— Vós tot sol menàveu tanta terra? Amb quina maquinària o animals ho feieu?

— Amb el cavall i el carro i prou, la major part de la terra era per fer menjar pel bestiar, que normalment no sol donar tanta feina. Ara, amb un tractor i les eines que hi ha jo en conec un de pagès que ell sol en treballa cent de vessanes, i no pas lluny d'aquí.

— Vós que us considereu, pagès o hortolà?

— Jo, pagès; d'hortolà últimament només en feia per a mi. Un hortolà és aquell que planta enciam, bledes, tomates, cols, bitxos, pebrots, escarola, i demés, i després se'n va a mercat a vendre-ho.

— Aconsellàveu al jovent d'avui dia que treballassin la terra?

— Home, si tingués un fill, segur que li hagués aconsellat un altre ofici, perquè aquest és molt esclau, i si tens bestiar encara més. Ja diu la dita: "Cavall de sang cavall de fang", és un ofici en que t'exposes a guanyar molt i ha perdre-ho tot, en un tres i no res, amb una epidèmia, un aiguat, pedregades o sequedat.

— Vós de que feu ara, només de meneró?

— Sí, a l'arribar a aquesta edat i cobrant el "retiro" com cobrem la dona i jo, només fem una mica de vianda per a nosaltres i també per distreure'ns ja que no sabriem què fer.

— Salt és un poble de pagesos o de menerons?

— Hi ha una mica de tot, encara que per aquí a Les Guixeres i les hortes la majoria són menerons, i molt d'ells són castellans que han vingut de fora, encara que les terres no siguin d'ells. Allà on hi ha més pagesos és a Salt. Abans, quasi a cada porta n'hi havia un; aquí al Veïnat són pocs els que hi ha, la majoria són treballadors que fan de meneró.

— Ja que parlàveu d'aiguats, en recordeu algun de fort aquí a Salt?

— Un ensurt com aquell em penso que no en tindrè cap més; ara no recordo l'any que va ser, però sí recordo que l'aigua arribava fins el segon esgrao de l'escala de casa i les vaques tenien aigua fins el braguer, també recordo que se'ns en va emportar sis barrals i un carro de caps de blat de moro i lligades; tot era aigua; el rec va desbordar i La Massana també i les aigües es varen ajuntar aquí a casa; sort que la cosa no va anar a més.

— Quan hi havia un aiguat d'aquestes característiques, l'Estat us ajudava, us indemnitzaven pagant-vos alguna cosa?

— A mi, mai ningú no m'ha donat res, ni crec que a cap dels pagesos de per aquí, que jo sàpiga mai no s'han rebut subvencions per aquests volants, això només deu ésser per la gent de cap allà baix.

I aquí deixem per avui aquesta agradable xerrada amb aquest personatge de la terra, en Petrac, encara que ell ens podria explicar les mil-i-una d'aquest treball, però la nostra poca coneixença de l'ofici i l'hora que és, fa que ho deixem aquí. Només volem agrair les facilitats que en tot moment ens ha donat.

L'ACUDIT FOLL per Bugarc

la vida amb HUMOR

MAIG TEMPS DE PRIMERES COMUNIONS

Hi ha una cançó famosa de La Trinca que paròdia, amb molta ironia, aquest tema. Amb ironia i amb sarcasme. Que els catalans, quan fem broma del tema religiós, les deixem anar pel broc o tarot gros. Això i la política. Quan inventem un acudit sobre capellans i monjes la salseta, més que picant, sol ser rabiosa; com les cebes velles. Tot plegat deu ser per allò de la ceba.

L'Església sempre ha estat un camp ben afemat per a plantar-hi la punta de la ironia i el sarcasme retrat: l'Església i els eclesiàstics.

El que seria impensable en una mentalitat anglesa, per exemple, aquí és moneda corrent. Dic això a propòsit de les primeres comunions. Hi ha molta gent que fa broma d'aquest fet, però que porta els seus fills a la Parròquia, quan arriba el moment.

Recordo el cas recent d'un capellà que s'esgargamellava per fer entendre a un grup de pares que no calia disfressar la mainada per a aquest dia. A la sortida, alguns d'aquests pares comentaven: "Que s'ha cregut aquest capellà! Ell que es limiti a repartir h...i que deixi tot el 'emés a les nostres mans!'

Com també recordo el cas, no tan recent ja, d'una festa de primera comunió. La família la celebrava en un Restaurant conegut, amb un centenar de convidats. Cap a l'hora de la gresca el final del dinar una persona del convit va fer callar tothom. Quan hi hagué un silenci relatiu, hom va poder escoltar pels altaveus de la sala: "Dedicamos esta canción a... (i aquí van dir el nom del nen que havia fet la primera comunió) para que lo baile con su novia". I l'infant va ballar amb la seva xicota aquell ball, entre els aplaudiments de la concurrència, xopa de xampany.

No és que critiqui això. Simplement em fa gràcia. I com que hem de fer que el carro continuï tirant, hi continuarà havent primeres comunicacions i la gent continuarà fent barrila picant de l'Església i de les seves festes "per omnia secula seculorum". Amén.

BURXETA

foto CONCURS SALT inèdit

El CASAL SALTENC fou una entitat de caire cultural i esportiu, que l'any 1936 fou en gran part destruïda a conseqüència dels fets de la guerra civil.

L'edifici, en quant el seu aspecte exterior, encara es conserva pràcticament igual, si bé les lletres de "Casal Saltenc" ja no hi són, i en canvi es veuen mig esborrades les d'un nom d'un sindicat que a Salt va tenir molta importància en aquells anys.

PREGUNTEM:

- 1) Quin és el nom d'aquest Sindicat?
- 2) A quin carrer estava situat el "Casal Saltenc"?

Envieu les vostres respostes a **LA FARGA**: Passeig Verdguer, n.º 1 SALT.

Entre els qui ho endevinin es farà un sorteig. El guanyador rebrà un obsequi per valor de 1.000 ptes gentilesa de Confiteria i Pastisseria MARGENAT

NÚMERO DE MARÇ-81

LES RESPOSTES EREN:

1) Avui es diu carrer Vidal i Barraquer. Abans de tenir aquest nom es deia carrer Balmes i abans C/ Sant Cugat, també popularment se l'anomena carrer de la Cooperativa.

2) Actualment hi ha un magatzem de fruits secs i de granes. És de Can Pèlach.

HA RESULTAT GUANYADOR:

JOAQUIM SOLER, amb domicili a Plaça Verdguer, 24 - SALT, que pot passar per Secretaria a recollir el premi.